

گزارش ۳

ابلاغ سهمیه ارزی تولیدی تابستان ۱۴۰۵

سهمیه تولیدی تابستان ۱۴۰۵ بر اساس ۶۰درصد سقف ترخیص ثبت سفارش‌های تولیدی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ تعیین شد

سازو کار جدید تخصیص سهمیه ارزی تولیدی کشور برای تابستان ۱۴۰۵در سامانه جامع تجارت فعال شد و براساس آن، بر مبنای ۶۰درصد حداکثر ارزش ترخیص ثبت سفارش‌های تولیدی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ محاسبه شده و صرفاً اقل‌م مر تیط با حوزه تولید در ارزیابی لحاظ شده است. همچنین گفته شده است فرایند پاسخ به درخواست‌های مجوز به صورت سیستمی انجام و نتیجه بدون مراجعه حضوری متقاضیان اعلام می‌شود. ■ ■ ■

وزارت صنعت، معدن و تجارت با تکمیل زیرساخت‌های سامانه جامع تجارت، امکان بهره‌برداری از سهمیه ارزی تولیدی فصل تابستان ۱۴۰۵ را برای واحدهای مشمول فراهم کرده است و بر این اساس، سهمیه برای واحدهای تولیدی بر اساس عملکرد ثبت سفارش‌های سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ تعریف شده و معیار اصلی آن میزان ترخیص واقعی کالا در حوزه تولید است. در این فرایند فقط ارزش ترخیص مربوط به ثبت سفارش‌های تولیدی ملاک قرار می‌گیرد و سایر حوزه‌های سهمیه در محاسبه نهایی وارد نمی‌شود. هدف از این سازوکار، ایجاد شفافیت در تخصیص ارز و جلوگیری از انحراف منابع ارزی به خارج از چارچوب تولید عنوان شده است.

همچنین اعلام شده است، روند بررسی و پاسخ‌دهی به درخواست‌ها به صورت کاملاً سیستمی انجام می‌گیرد و نیازی به مراجعه حضوری وجود ندارد. این اقدام در چارچوب سیاست‌های کنترل واردات تولیدی و مدیریت منابع ارزی کشور اجرایی شده است و کارشناسان امیدوارند نظم بیشتری در تخصیص سهمیه‌ها ایجاد کند. از طرفی، زیر ساخت سامانه به گونه‌ای طراحی شده که ارزیابی سهمیه‌ها به شکل یکپارچه و مبتنی بر داده‌های ثبت شده انجام شود تا بر نوز اختلافات احتمالی در فرایند تخصیص جلوگیری و امکان رصد دقیق عملکرد واحدها فراهم شود.

■ اجرای سیستمی و شفاف تخصیص

بر اساس ضوابط اعلام شده، سقف سهمیه ارزی تابستان ۱۴۰۵ برای هر واحد تولیدی معادل ۶۰درصد از بیشترین میزان ترخیص ثبت سفارش‌های تولیدی در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ در نظر گرفته شده است. این محاسبه فقط بر مبنای ارزش کالاهای ترخیص شده در حوزه تولید انجام می‌شود و مسایر اقلام خارج از این حوزه در ارزیابی لحاظ نمی‌شود. به این ترتیب تمرکز بر داده‌های واقعی عملکرد واردات تولیدی قرار گرفته و مبنای تخصیص بر اساس سوابق ثبت‌شده تعیین شده است.

همچنین سامانه جامع تجارت به گونه‌ای به‌روزرسانی شده که ثبت و محاسبه سهمیه‌ها به صورت خودکار انجام گیرد تا به کاهش خطای انسانی و تسریع در فرایند رسیدگی به درخواست‌های سهمیه منجر شود. واحدهای تولیدی بر اساس داده‌های ثبت سفارش و میزان ترخیص واقعی، در گروه‌های مختلف سهمیه‌بندی قرار می‌گیرند تا این روش نقش محوری در توزیع منابع ارزی میان بخش‌های مختلف تولیدی ایفا کنند و به مدیریت بهتر تقاضای ارز و هماهنگی بیشتر میان واحدهای تولیدی کمک کند. در مجموع، سامانه جامع تجارت با اجرای سازوکار جدید سهمیه‌بندی ارزی، روند تخصیص ارز تولیدی را بر اساس داده‌های واقعی ثبت سفارش و ترخیص کالا ساماندهی کرده و سهمیه تابستان ۱۴۰۵ برای واحدهای تولیدی بر مبنای ۶۰درصد سقف عملکرد سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ تعیین شده است.

گزارش ۲

هادی اسماعیلی

نان به قیمت جان تاکجا؟

حادثه تلخ اخیر در معدن زغال‌سنگ «گلنوت دشتخاک ززند» که متأسفانه منجر به جان‌باختن یکی از کارگران هموطن شد، موضوعی ایمنی معدن را بازم بر جسته می‌کند؛ موضوعی که سال‌هاست در ساختار مخصوصاً تولید زغال‌سنگ باقی مانده است و فاصله میان ارزش اقتصادی این بخش و سطح واقعی سرمایه‌گذاری در ایمنی را آشکار می‌کند. در معدن زغال‌سنگ، خطر بخشی از ماهیت کار است اما این خطر زمانی به حادثه منجر می‌شود که ابزارهای کنترل آن ناکافی باشد. تپویه مناسب، پایش مستمر گازهای خطرناک، استحکام‌سازی دیوارها و تجهیزات استاندارد، عناصر مهمی برای کنترل ریسک محسوب می‌شوند و طبعاً زمانی که هر یک از این عناصر دچار ضعف باشد، احتمال وقوع حادثه از سطح هشدار عبور می‌کند و به یک واقعیت قابل پیش‌بینی تبدیل می‌شود. شوربخانه تاکنون چندین بار به چنین نقطه‌ای رسیده‌ایم و گویا هنوز عبرت نگرفته‌ایم.

بخش قابل توجهی از معدن کشور با محدودیت در نوسازی تجهیزات روبه‌رو هستند و ماشین‌الات استخراج و تپویه در برخی واحدها عمر عملیاتی بالای دارند و در بسیاری موارد جایگزینی آنها به تعویق افتاده است. این فرسودگی، در کنار شرایط پیچیده زمین‌شناسی، محیط کار را به فضایی تبدیل می‌کند که در آن کوچک‌ترین اشتباه پیامدهای جدی ایجاد می‌کند.

در کنار مسائل فنی، ساختار اقتصادی معدن نیز نقش تعیین‌کننده دارد. زغال‌سنگ در زنجیره تولید صنعتی کشور جایگاه مشخصی دارد و گردش مالی آن قابل توجه است. با این حال، در برخی موارد، نسبت میان درآمد ایجاد شده و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ایمنی متناسب نیست و بخشی از منابعی که می‌تواند برای به‌روزرسانی تجهیزات و ارتقای استانداردهای حفاظتی استفاده شود، در مسیرهایی هزینه می‌شود که از نایاب استاندارد‌های حفاظتی ایمنی است. همین فاصله، نقطه‌ای است که ایمنی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مدل فعلی بهره‌برداری از معدن (که شوربخانه آنچه «واگذاری‌های خصوصی» نامیده می‌شود میدان‌دار آن هستند) کارآمد نیست و زمانی می‌تواند کارآمد باشد که نظارت دقیق و الزام‌آور بر اجرای استانداردها وجود داشته باشد. در نبود چنین نظارتی، فشار کاهش هزینه‌ها به سمت بخش‌هایی هدایت می‌شود که اثر آن فوری در تولید دیده نمی‌شود، اما اثر آن در ایمنی بسیار مستقیم است. نتیجه این روند، کاهش تدریجی سطح حفاظت از نیروی کار است.

نظارت در معدن طبعاً با بخشنامه و شعار سازوکار ندارد و زمانی اثرگذار است که جنبه پیشگیرانه داشته باشد. در بسیاری از موارد، بازرسی‌هایس از وقوع حادثه شدت می‌گیرند، در حالی که کارکرد اصلی نظارت باید شناسایی و اصلاح ضعف‌های پیش از وقوع حادثه باشد. فاصله میان تشخیص نقص و اقدام اصلاحی، همان نقطه‌ای است که ریسک عملیاتی را به حادثه تبدیل می‌کند. کار در معدن زغال‌سنگ بدون پذیرش ریسک ممکن نیست اما پذیرش ریسک به معنای کنار گذاشتن استانداردهای ایمنی نیست. هزینه‌های یک معدن به سامانه‌های پایش گاز، تپویه استاندارد و ماشین‌الات ایمن، در مقایسه با ارزش تولید سالانه آن، قابل مدیریت است. با این وجود، در عمل این هزینه اغلب به عنوان هزینه‌ای قابل تعویق دیده می‌شود. این نگاه، در نهایت هزینه‌ای بسیار سنگین‌تر را به سیستم تحمیل می‌کند. حفظ جان کارگران معدن وابسته به تصمیم‌هایی است که در سطح مدیریت تولیدی و سیاستگذاری اقتصادی اتخاذ می‌شود. تا زمانی که سرمایه حاصل از این بخش به شکل پایدار به ارتقای ایمنی بازنگردد و تا زمانی که استانداردها در عمل الزام‌آور نشوند، احتمال تکرار چنین حوادثی همچنان وجود خواهد داشت.

گزارش یک
سعیده زمانی

بازوی پژوهشی مجلس به تازگی در گزارشی از افت ۵۸درصدی سرمایه‌گذاری بخش معدن طی ۱۳سال اخیر خبر داده است. اعلام این آمارها در شش‌ریپتی که هزینه‌های بخش معدن همواره در ردیف توسعه را با اما و اگر روبه‌رو می‌کند. این در حالی است که معدن جایگاه کلیدی در تأمین مواد اولیه و ایفای نقش به‌عنوان یکی از پیشران‌های رشد اقتصادی دارند. ■ ■ ■

قرار گرفتن یک بخش در هزینه‌های جاری دولت به جای سرمایه‌گذاری، معمولاً باعث می‌شود که با دیدن کوچک‌ترین کسری بودجه از اجرای آن صرف نظر شود. پروژه‌های عمرانی و از جمله توسعه معدن سرنوشتی چنین پیدا کرده‌اند. بر این اساس توصیه کارشناسان به عنوان اولین گام توسعه و اکتشاف معدن این است که دولت در جریان تدوین سند دخل و خرج بودجه، هزینه‌های توسعه معدن را از هزینه‌های جاری تفکیک کند. توسعه معدن به لحاظ تأمین مواد اولیه تولید، حداقل دیگر یک انتخاب نیست و یک الزام جدی است. ششاید در کوتاه‌مدت

کم‌توجهی به توسعه معدن قابل توجه باشد، اما این روند در میان مدت و بلندمدت به طور حتم تأثیر جدی بر تولید و همچنین رشد اقتصادی خواهدداشت. معدن به عنوان درآمدی مطمئن می‌تواند جایگزین درآمد‌های ناپایدار نفتی باشد. بر این اساس توسعه معدن در برنامه هفتم توسعه مورد تأکید و هدف‌گذاری قرار گرفته است، اما تازه‌ترین گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد که هزینه‌های توسعه و اکتشاف معدن از ۸هزار و ۱۳۶میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ به ۳هزار و ۴۲۸میلیارد ریال در سال ۱۴۰۲ درصدها افت کرده است. کاهش سرمایه‌گذاری و اختلال در تأمین مواد اولیه صنایع معدنی شده است. همچنین آمارها نشان می‌دهد سهم معدن دارای واحد تحقیق و توسعه از حدود ۱۹۷درصد در سال ۱۳۹۵ به حدود ۱۸۵درصد در سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است. به عبارت دیگر، در حالی که تعداد کل معدن کشور حدود ۳۶درصد افزایش یافته، تعداد معدن دارای واحد تحقیق و توسعه بیش از ۴۰درصد افت کرده است. این روند بیانگر آن است که توسعه کمی بخش معدن با ارتقای ظرفیت‌های فناورانه و پژوهشی همراه نبوده است. کارشناسان مهم‌ترین دلیل کاهش نوآوری در بخش معدن و افت سرمایه‌گذاری

رشد ۱۳درصدی بخش معدن در برنامه هفتم چگونه محقق می‌شود؟

کرکره نیمه‌باز معادن

در این حوزه را درگیر شدن بنگاه‌ها با مسائل روزمره، محدودیت‌های مالی و بروکراسی‌های پیچیده در مسیر توسعه معدن می‌دانند. ■ **پیامدهای تعلیق اکتشاف بر تولید**
محمدرضا پهرمان، رئیس خانه معدن ایران به‌تازگی در نامه‌ای به معاون امور معدن و فرآوری مواد وزارت صمت نسبت به پیامدهای توقف و تعلیق فعالیت‌های اکتشافی هشدار داده است. او با اشاره به شرایط اقتصادی و محدودیت‌های ایجادشده برای برخی پروژه‌های معدنی، خواستار ورود فوری نهادهای تصمیم‌گیر برای جلوگیری از رکود، کاهش سرمایه‌گذاری و اختلال در تأمین مواد اولیه صنایع معدنی شده است.

رئیس خانه معدن ایران همچنین تمدید اعتبار پروانه‌های اکتشافی، بخشودگی برخی هزینه‌های قانونی در دوره توقف فعالیت‌ها و تقسیط بدهی‌های حقوق دولتی را از جمله راهکارهای جلوگیری از خروج سرمایه‌گذاران از بخش معدن عنوان کرده است. خانه معدن ایران همچنین از وزارتخانه و ستاد تنظیم و تصمیم‌گیری خواست تا از تعطیلی فعالیت‌های اکتشافی جلوگیری کرده و زمینه حفظ، تولید و تقویت امنیت سرمایه‌گذاری در بخش معدن را فراهم کند.

این کارشناس و تحلیلگر حوزه معدن با اشاره به کاهش سهم معدن بعد از دوران همه‌گیری کرونا گفت: از زمان کرونا، این سهم کوچک‌تر شد و از ۰/۹ به ۰/۷ رسید و حتی پس از آن، آمار و ارقام حمل‌ونقل و غیره می‌شد، این عدد به ۱/۶ در صد تولید ناخالص داخلی می‌رسید.

این کارشناس و تحلیلگر حوزه معدن با اشاره به کاهش سهم معدن بعد از دوران همه‌گیری کرونا گفت: از زمان کرونا، این سهم کوچک‌تر شد و از ۰/۹ به ۰/۷ رسید و حتی پس از آن، آمار و ارقام حمل‌ونقل و غیره می‌شد، این عدد به ۱/۶ در صد تولید ناخالص داخلی می‌رسید.

این کارشناس و تحلیلگر حوزه معدن با اشاره به کاهش سهم معدن بعد از دوران همه‌گیری کرونا گفت: از زمان کرونا، این سهم کوچک‌تر شد و از ۰/۹ به ۰/۷ رسید و حتی پس از آن، آمار و ارقام حمل‌ونقل و غیره می‌شد، این عدد به ۱/۶ در صد تولید ناخالص داخلی می‌رسید.

در سوی دیگر بازار، چهار صنعت با افت شاخص مواجه شدند. صنعت چندرشته‌ای صنعتی بیشترین کاهش را با افت ۰/۴۵درصدی ثبت کرد. استخراج کانه‌های فلزی با کاهش ۰/۳۲درصدی در رتبه بعدی قرار گرفت. صنعت محصولات شیمیایی افت ۰/۱۷درصدی را تجربه کرد و انبوه‌سازی، املاک و مستغلات نیز با کاهش ۰/۰۷درصدی در جمع صنایع منفی قرار گرفت.

■ گسترش ابزارهای مالی و افزایش مشارکت سرمایه‌گذاران

در کنار تحولات بازار سهام، روند توسعه ابزارهای مالی نیز ادامه یافت؛ به‌طوری‌که عرضه اولیه یک شرکت سرمایه‌گذاری مالی با مشارکت ۱۲۲۷۵۶۷ نفر انجام شد و حجم بالای مشارکت، توجه فعالان بازار را به ظرفیت جذب نقدینگی در عرضه‌های اولیه جلب کرد. هم‌زمان، برنامه‌ریزی برای عرضه‌های اولیه جدید در سال ۱۴۰۵ اعلام شد که شامل ۱۲ عرضه در طول سال خواهد بود.

در بخش صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیز تحولات تازه‌ای شکل گرفت و پذیرهنویسی صندوق جدید طلا با هدف افزایش ابزارهای مبتنی بر رشد شاخص صنایع به ۶۴/۱درصد رسید. صنایع مرتبط با انتشار و چاپ، خرده‌فروشی، ارتباطات، استخراج نفت و گاز و زغال‌سنگ بیشترین رشد روزانه را ثبت کردند. صنعت انتشار و چاپ با رشد ۵۹۹/۲درصدی در صدر قرار گرفت و شاخص آن به سطح ۳۲۴۳۰۰ واحد رسید. صنعت خرده‌فروشی

رشد همزمان معاملات و عرضه‌ها در بازار سرمایه

بازار سرمایه در معاملات روز پایانی هفته گذشته با رشد هم‌زمان شاخص‌های افزایش ارزش معاملات خرد و جهش عرضه‌های کالایی همراه شد و ثبت معاملات ۲۴۰۵۶میلیارد ریالی در بخش خرد سهام و عبور معاملات پایانی ۱۱۱میلیارد تومان، در کنار عرضه بیش از ۴۲۹هزار تن کالا در بورس کالا، سسگینالی از افزایش تحرک نقدینگی در بازارهای مالی و کالایی ارائه کرد

دستیابی به رشد

دستیابی به رشد ۱۲درصدی بخش معدن که در برنامه هفتم توسعه پیش‌بینی شده است، بدون توسعه اکتشافات و رفع موانع سرمایه‌گذاری امکان‌پذیر نخواهد بود. معمولاً در اسناد بالادستی اعداد و اهداف مناسبی تعیین می‌شود اما آنچه اهمیت دارد فراهم شدن زیرساخت‌ها، مشوق‌ها و موتورهای محرک تحقق این اهداف است

صرفاً در بخش اکتشافات معدنی هزینه می‌شود. این در حالی است که حجم هزینه‌کرد سالانه ما در بخش اکتشاف به عنوان کشوری با پتانسیل بالای معدنی، پایین است.

■ تسهیل مقررات و تقویت بخش خصوصی نیاز مهم توسعه معدن

در شرایط فعلی یکی از مهم‌ترین موانع توسعه اکتشاف، تعدد مقررات، بخشنامه‌ها و فرآیندهای پیچیده اداری است. بسبب‌ساز از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای دریافت مجوزها و طی کردن مراحل قانونی بسیار آینده‌های زمان‌بر و فرسایشی مواجه هستند. در برخی موارد اخذ یک مجوز اکتشافی می‌تواند ماهه‌ها یا حتی سال‌ها زمان ببرد، در حالی که سرمایه‌گذاری در معدن نیازمند سرعت، شفافیت و قابلیت پیش‌بینی است. هرچه بوروکراسی پیچیده‌تر شود، انگیزه سرمایه‌گذاری نیز کاهش خواهد یافت.

در مجموع، دستیابی به رشد ۱۲درصدی بخش معدن که در برنامه هفتم توسعه پیش‌بینی شده، بدون توسعه اکتشافات و رفع موانع سرمایه‌گذاری امکان‌پذیر نخواهد بود. معمولاً در اسناد بالادستی اعداد و اهداف مناسبی تعیین می‌شود، اما آنچه اهمیت دارد فراهم شدن زیرساخت‌ها، مشوق‌ها و موتورهای محرک تحقق این اهداف است. اگر قرار است بخش معدن به رشد هدف‌گذاری شده دست پیدا کند، باید موانع سرمایه‌گذاری‌ها مسیر آن برداشته شود. بدون اصلاح سیاست‌های سرمایه‌گذاری، تسهیل مقررات و تقویت نقش بخش خصوصی، روند توسعه معدن کند خواهد بود. در این مسیر به اکتشاف به منظور شناسایی و تعیین قطعی ذخایر معدنی کشور، به عنوان بخشی از «معدن‌کاری هوشمند»، در مسیر «تکمیل زنجیره ارزش» و دستیابی به «توسعه متوازن» از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

نمایشگرهای بورس در تهران. تصویر: علی جوان

نیز با رشد ۹۸/۲درصدی در جایگاه دوم ایستاد و

صنعت وسایل ارتباطی هم با رشد ۹۷/۲درصدی در رتبه سوم قرار گرفت. صنعت استخراج نفت و گاز (به جز اکتشاف) رشد ۹۵/۲درصدی را ثبت کرد و صنعت زغال‌سنگ نیز با افزایش ۹۳/۲درصدی در میان صنایع پیشرو جای گرفت.

صنعت وسایل ارتباطی هم با رشد ۹۷/۲درصدی در رتبه سوم قرار گرفت. صنعت استخراج نفت و گاز (به جز اکتشاف) رشد ۹۵/۲درصدی را ثبت کرد و صنعت زغال‌سنگ نیز با افزایش ۹۳/۲درصدی در میان صنایع پیشرو جای گرفت.

صنعت وسایل ارتباطی هم با رشد ۹۷/۲درصدی در رتبه سوم قرار گرفت. صنعت استخراج نفت و گاز (به جز اکتشاف) رشد ۹۵/۲درصدی را ثبت کرد و صنعت زغال‌سنگ نیز با افزایش ۹۳/۲درصدی در میان صنایع پیشرو جای گرفت.